

Ewa Chojnacka

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mail: echoj@umk.pl
ORCID: 0000-0002-7928-4725

Daria Miścikowska

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mail: dmiscikowska@gmail.com

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI JAKO UZUPEŁNIAJĄCE ŹRÓDŁO INFORMACJI O FUNDACJI. ZAKRĘS I OCENA PRZYDATNOŚCI W ROZPATRYWANYCH FUNDACJACH

PERFORMANCE REPORT AS A SUPPLEMENTARY SOURCE OF INFORMATION ABOUT FOUNDATION. SCOPE AND ASSESSMENT OF USEFULNESS IN THE SURVEYED FOUNDATIONS

DOI: 10.15611/pn.2018.533.06
JEL Classification: M41

Streszczenie: Artykuł wpisuje się w problematykę sprawozdawczości organizacji *non profit*. Przedmiotem artykułu są sprawozdania z działalności fundacji posiadających lub nie status organizacji pożytku publicznego, jako dodatkowe źródło informacji w stosunku do sprawozdania finansowego fundacji. Celem opracowania jest przedstawienie zakresu prezentowanych w tych sprawozdaniach informacji, a także ocena przydatności tych sprawozdań dokonana przez fundacje je sporządzające. W opracowaniu wykorzystano analizę regulacji prawnych oraz metodę ankietową. Badanie przeprowadzono wśród 31 fundacji mających siedzibę na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. W ocenie respondentów sprawozdanie z działalności jest potrzebne, oddaje specyfikę funkcjonowania fundacji i jest przydatne dla odbiorców. Ankietowani uznali także, że to sprawozdanie lepiej oddaje specyfikę funkcjonowania fundacji, a także prezentuje większy zakres informacji niż sprawozdanie finansowe.

Słowa kluczowe: organizacje pożytku publicznego, fundacja, sprawozdanie z działalności, sprawozdanie merytoryczne z działalności.

Summary: The paper concerns the problem of non-profit organizations. The article concerns performance reports of foundations with or without the status of public benefit organization as an additional source of information in relation to the foundation's financial report. The purpose of the article is to analyse the scope of information presented in these reports, as well as the foundations' assessment of their importance. The article is based on the analysis of the existing regulations and a survey. The survey was conducted among 31 foundations operating in the Kuyavian-Pomeranian Voivodeship. Respondents claim that the performance report is a

necessary element of reporting. It reflects the specificity of the activities of the foundation and is useful for report users. The respondents also acknowledged that performance report helped better reflect the specificity of the foundations' activities and also presented a larger range of information than the financial statements.

Keywords: public benefit organizations, foundation, performance report, factual report from the activity.

1. Wstęp

Fundacje to podmioty prowadzące działalność w ramach sektora działalności społecznej (tzw. trzeciego sektora). Organizacje funkcjonujące w ramach tego sektora często określane są mianem organizacji *non profit*, ponieważ nie są one nastawione na generowanie zysku z prowadzonej działalności, zaś w Polsce fundacje należą do tzw. organizacji pozarządowych.

Organizacje *non profit*, w tym fundacje, mają coraz większe znaczenie w gospodarce, co znajduje potwierdzenie m.in. w danych finansowych. Przykładowo średnia wartość przychodów dla fundacji wykazujących przychody w 2014 roku wynosiła 681,7 tys. zł [GUS 2016] i była wyższa od średniego przychodu wśród podmiotów o liczbie pracujących osób do 9 w 2014 roku, który wyniósł 484,2 tys. zł [GUS 2015]. Ponadto takie organizacje bardzo często korzystają z publicznych źródeł finansowania, realizują zadania ważne społecznie, co sprawia, że powinny one też odpowiednio dokumentować swoją działalność, m.in. w postaci opracowywanych sprawozdań. Podstawowym źródłem informacji o fundacjach dla potencjalnych interesariuszy jest sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności fundacji.

Artykuł wpisuje się w problematykę sprawozdawczości organizacji *non profit*. Przedmiotem artykułu są sprawozdania z działalności fundacji posiadających lub nie status organizacji pożytku publicznego (OPP)¹, jako dodatkowe źródło informacji w stosunku do sprawozdania finansowego fundacji. Celem opracowania jest przedstawienie zakresu prezentowanych w tych sprawozdaniach informacji, a także ocena przydatności tych sprawozdań dokonana przez fundacje je sporządzające. W artykule wykorzystano analizę regulacji prawnych oraz metodę ankietową.

2. Regulacje dotyczące sprawozdania z działalności fundacji

Fundacje, oprócz przygotowania sprawozdania finansowego, na mocy art. 12 ust. 2 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, zobowiązane są do corocznego sporządzania i składania ministrowi właściwemu ze względu na zakres działania oraz

¹ Status OPP mogą uzyskać organizacje, które prowadzą działalność społeczną (odpłatną lub nieodpłatną), która dotyczy zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zgodnie z Ustawą z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie działalność pożytku publicznego to działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie [Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. ...].

cele fundacji sprawozdania ze swojej działalności. W zależności od tego, czy fundacja posiada status OPP, czy też nie, sporządza sprawozdanie z działalności zgodnie z wytycznymi zawartymi w odpowiednim rozporządzeniu.

Sprawozdanie z działalności fundacji, która nie posiada statusu OPP, należy sporządzić na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji. Powinno ono zawierać m.in. [Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2001 r. ...]:

- nazwę i dane adresowe fundacji, a także datę wpisu w KRS i numer KRS, numer identyfikacyjny REGON, dane dotyczące członków zarządu fundacji oraz określenie celów statutowych fundacji,
- informacje dotyczące form i zakresu działalności statutowej z podaniem realizacji celów statutowych wraz z opisem głównych zdarzeń prawnych, które miały skutki finansowe,
- informacje o prowadzonej działalności gospodarczej według wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS,
- odpisy uchwał zarządu fundacji,
- informacje o uzyskanych przychodach z wyszczególnieniem źródeł ich pochodzenia oraz o odpłatnych świadczeniach realizowanych przez fundację w ramach działalności statutowej wraz z kosztami tych świadczeń,
- w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej wynik finansowy wypracowany w toku tej działalności oraz procentowy stosunek przychodu osiągniętego z działalności gospodarczej do przychodu osiągniętego z pozostałych źródeł,
- informacje o poniesionych kosztach związanych z działalnością statutową, administracją, działalnością gospodarczą oraz innych kosztach,
- szczegółowe dane dotyczące zatrudnienia pracowników w fundacji, wraz z informacją o kwocie wypłaconych wynagrodzeń, wysokości rocznego lub przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wypłaconego łącznie członkom zarządu i innych organów fundacji oraz osobom kierującym wyłącznie działalnością gospodarczą, a także informacje o wynagrodzeniach z tytułu umów zlecenia,
- informacje o udzielonych przez fundację pożyczkach pieniężnych (ze wskazaniem pożyczkobiorców), kwotach ulokowanych na rachunkach bankowych, nabytych obligacjach i akcjach, objętych udziałach, a także nabytych nieruchomościach i innych środkach trwałych,
- wartości aktywów i zobowiązań fundacji ujętych we właściwych sprawozdaniach finansowych sporządzanych dla celów statystycznych,
- dane o działalności zleconej fundacji przez podmioty państwowe i samorządowe wraz z informacją o wyniku finansowym tej działalności,
- informacje o rozliczeniach fundacji z tytułu ciężących zobowiązań podatkowych, a także informacje o składanych deklaracjach podatkowych.

Podobnie jak sprawozdanie finansowe, które jest dla podmiotów gospodarczych sposobem rocznego rozliczenia w ramach perspektywy finansowej, sprawozdanie

z działalności stanowi podsumowanie dokonań fundacji podejmowanych w ciągu roku w celu realizacji celów statutowych, do których została powołana.

Zakres oraz wzór rocznego sprawozdania z działalności fundacji posiadających status OPP został wprowadzony przez Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2011 r. Rozporządzenie to zostało uchylone, natomiast obecnie obowiązuje kolejne rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2013 r. zawierające wzory rocznego sprawozdania merytorycznego oraz rocznego uproszczonego sprawozdania merytorycznego z działalności OPP.

Sprawozdanie merytoryczne z działalności obejmuje główne aspekty działalności OPP i zawiera wiele informacji dotyczących m.in. przedmiotu i zakresu finansowego prowadzonej działalności, gospodarki finansowej, struktury współpracowników [Trzpioła, Liżewski 2016]. Zakres informacji jest porównywalny do zakresu sprawozdania z działalności fundacji niebędącej OPP, jednak w odróżnieniu od niego, sprawozdanie merytoryczne ma określony prawem wzór i składa się z dziesięciu części, takich jak [Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2013...]:

- 1) dane organizacji pożytku publicznego,
- 2) charakterystyka działalności organizacji pożytku publicznego w okresie sprawozdawczym,
- 3) przychody i koszty organizacji pożytku publicznego w okresie sprawozdawczym,
- 4) korzystanie z uprawnień w okresie sprawozdawczym,
- 5) personel organizacji pożytku publicznego w okresie sprawozdawczym,
- 6) wynagrodzenia w okresie sprawozdawczym,
- 7) informacja o udzielonych przez organizację pożytku publicznego pożyczkach pieniężnych w okresie sprawozdawczym,
- 8) informacja o działalności zleconej organizacji pożytku publicznego przez organy administracji publicznej w okresie sprawozdawczym,
- 9) informacja dotycząca realizowanych przez organizację pożytku publicznego w okresie sprawozdawczym zamówień publicznych,
- 10) informacje uzupełniające.

Uproszczone sprawozdanie merytoryczne z działalności wprowadzono w związku z dążeniem do ograniczania wymogów sprawozdawczych wobec mniejszych jednostek, tak aby nie stanowiło to bariery dla rozwoju sektora pozarządowego [Zieniuk 2016]. Układ uproszczonego sprawozdania jest bardzo zbliżony do przedstawionego wcześniej pełnego sprawozdania merytorycznego, natomiast zakres wymaganych informacji nie jest tak szczegółowy. Uproszczone sprawozdanie merytoryczne z działalności może być przygotowane przez OPP, która w roku obrotowym, za który sporządza sprawozdanie, nie osiągnęła przychodu przekraczającego 100 tys. zł [Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. ...].

Od 2015 roku fundacje, które posiadają status OPP i zamieściły na stronie podmiotowej Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Oby-

watelskiego w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie merytoryczne z działalności oraz sprawozdanie finansowe zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, nie są zobligowane do dodatkowego składania właściwemu ministrowi sprawozdania ze swojej działalności. Wcześniej sporządzanie dwóch sprawozdań z działalności przez fundacje posiadające status OPP było obligatoryjne i wynikało z dwóch różnych aktów prawnych: ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz z ustawy o fundacjach.

3. Wyniki badania

Badanie przeprowadzono przy wykorzystaniu kwestionariusza ankietowego wysłanego drogą elektroniczną lub przekazywanego osobiście do respondentów. Dodatkowo zastosowano metodę CATI. Celem badania była ocena sprawozdania z działalności fundacji². W ramach przeprowadzonego badania uzyskano odpowiedzi z 31 fundacji mających swoją siedzibę na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, prowadzących pełną księgowość. Fundacje te w 2016 roku nie prowadziły działalności gospodarczej. Tabela 1 prezentuje charakterystykę respondentów ze względu na okres prowadzenia działalności, a także fakt posiadania lub nie statusu OPP.

Tabela 1. Charakterystyka fundacji biorących udział w badaniu

Kategoria		Razem	
		liczba	%
Okres prowadzenia działalności	0-5 lat	7	22,58
	6-10 lat	12	38,71
	powyżej 10 lat	12	38,71
Razem		31	100,00
Status OPP	tak	18	58,06
	nie	13	41,94
Razem		31	100,00

Źródło: opracowanie własne.

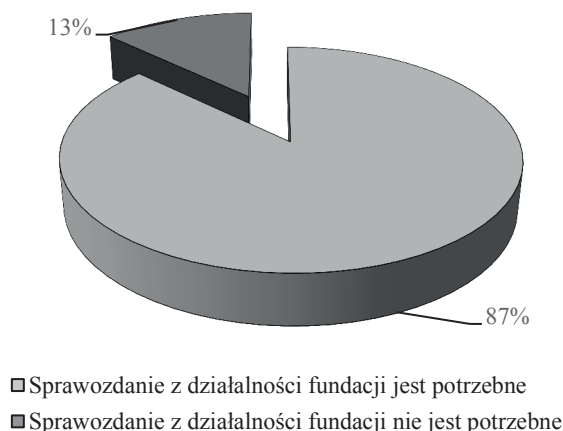
W badaniu wzięły udział zarówno fundacje, które krótko prowadzą działalność, jak i podmioty o długiej historii funkcjonowania. Około 23% badanych podmiotów funkcjonuje do 5 lat, 39% prowadzi działalność od 6 do 10 lat i 39% powyżej 10 lat. W badanej grupie 58% fundacji posiadało status OPP.

² W prezentowanych wynikach badania pojęcie sprawozdania z działalności obejmuje zarówno sprawozdanie z działalności fundacji nieposiadających statusu OPP, jak i sprawozdanie merytoryczne z działalności, opracowywane przez podmioty posiadające status OPP.

Zakres działań statutowych badanej grupy fundacji jest bardzo zróżnicowany. Podmioty te zadeklarowały prowadzenie działalności w następujących obszarach:

- edukacja i wychowanie,
- usługi socjalne i pomoc społeczna,
- ochrona zdrowia,
- kultura i sztuka,
- ekologia i ochrona zwierząt,
- prawa człowieka, swobody obywatelskie, demokracja i prawo,
- społeczeństwo i integracja społeczna.

Wymóg sporządzenia sprawozdania z działalności fundacji, pomimo dodatkowego nakładu pracy dla tych podmiotów, jest niezbędny, by potwierdzić wiarygodność podjętych przez nich działań. Opinie respondentów na temat potrzeby sporządzenia sprawozdania z działalności fundacji prezentuje rys. 1.

Rys. 1. Opinia respondentów dotycząca potrzeby sporządzania sprawozdania z działalności fundacji

Źródło: opracowanie własne.

Osiemdziesiąt siedem procent respondentów z badanych podmiotów uważa, że sprawozdanie z działalności jest potrzebne. Warto dodać, że uważali tak wszyscy respondenci z fundacji posiadających status OPP. Respondenci wskazali, że sprawozdanie z działalności fundacji przede wszystkim pozwala na szczegółowe scharakteryzowanie działalności jednostek oraz przedstawienie wykonywanych przez nie projektów. Dodatkowo sporządzenie sprawozdania z działalności daje możliwość podsumowania roku funkcjonowania organizacji i ustalenia kierunku działań w roku następnym. Sprawia, że działalność fundacji jest przejrzysta i wiarygodna dla potencjalnych odbiorców sprawozdawczości. Z powodu tego, że fundacje cieszą się zaufaniem publicznym, ważne jest, aby mogły w transparentny sposób przedstawić zainteresowanym podmiotom kierunki wydatkowania otrzymanych środków pieniężnych.

Z kolei respondenci, dla których sprawozdanie z działalności fundacji jest niepotrzebne, uważają, że jest to duże obciążenie dla osób prowadzących tego typu podmioty, które generuje dodatkowe koszty. Ponadto ankietowani z fundacji, które nie posiadają statusu OPP, argumentują swoje stanowisko tym, że sporządzane przez nich sprawozdanie z działalności fundacji jest odbierane tylko przez instytucje rządowe oraz właściwego ministra i nie dociera do szerszego grona odbiorców.

Pomimo występowania negatywnych opinii większość respondentów uważa, że sprawozdanie z działalności fundacji jest istotnym narzędziem, pozwalającym na odzwierciedlenie profilu funkcjonowania fundacji. Osiemdziesiąt siedem procent ankietowanych (w tym około 58% fundacji będących OPP) uważa, że ten typ sprawozdania oddaje specyfikę działalności fundacji, natomiast prawie 81% respondentów (w tym około 58% fundacji ze statusem OPP) uznało, że sporządzone przez nich sprawozdanie z działalności fundacji jest przydatne dla potencjalnych odbiorców sprawozdawczości. Tabela 2 prezentuje charakterystyki tych respondentów ze względu na okres prowadzenia działalności oraz posiadanie statusu OPP.

Tabela 2. Charakterystyka respondentów uważających, że sprawozdanie z działalności fundacji oddaje specyfikę fundacji oraz jest przydatne dla odbiorców

Kategoria		Sprawozdanie z działalności fundacji oddaje specyfikę działalności fundacji		Sprawozdanie z działalności fundacji jest przydatne dla odbiorców	
		liczba	%	liczba	%
Okres prowadzenia działalności	0-5 lat	6	19,35	5	16,13
	6-10 lat	10	32,26	10	32,26
	> 10 lat	11	35,48	10	32,26
Razem		27	87,09	25	80,65
Status OPP	tak	18	58,06	18	58,06
	nie	9	29,03	7	22,58
Razem		27	87,09	25	80,64

Źródło: opracowanie własne.

Sprawozdanie z działalności fundacji, oprócz elementów związanych z opisem realizowanych projektów oraz charakterystyką poszczególnych działalności, przedstawia również dane finansowe w zakresie osiągniętych przychodów i poniesionych kosztów. Przeniesienie odpowiednich pozycji finansowych, dotyczących przychodów i kosztów ze sprawozdania finansowego do sprawozdania z działalności fundacji wymaga ich ponownego pogrupowania. Tylko jeden respondent z badanej próby zasygnalizował problem z pogrupowaniem przychodów i kosztów w sprawozdaniu z działalności fundacji z powodu niewystarczającej wiedzy księgowej.

Biorąc pod uwagę powyższe wskazania, można stwierdzić, że sprawozdanie z działalności fundacji umożliwia odzwierciedlenie nie tylko sytuacji finansowej fundacji, ale także tych elementów jej działalności, które trudno wyrazić w ujęciu

pieniężnym. Z tego powodu jest ono ważnym źródłem informacji dla potencjalnych odbiorców sprawozdawczości. Pośród badanych fundacji nieprowadzących działalności gospodarczej aż 77% (w tym prawie 52% to OPP) uważa, że sprawozdanie z działalności w większym stopniu oddaje specyfikę ich działalności niż sprawozdanie finansowe. Natomiast zdaniem prawie 84% ankietowanych (w tym 55% to OPP) sprawozdanie z działalności fundacji przekazuje większy zakres informacji dla odbiorców sprawozdawczości niż sprawozdanie finansowe (por. tab. 3).

Tabela 3. Charakterystyka respondentów uważających, że sprawozdanie z działalności fundacji oddaje w większym stopniu specyfikę fundacji oraz przekazuje większy zakres informacji niż sprawozdanie finansowe

Kategoria		Sprawozdanie z działalności fundacji oddaje w większym stopniu specyfikę działalności niż sprawozdanie finansowe		Sprawozdanie z działalności fundacji przekazuje większy zakres informacji dla odbiorców niż sprawozdanie finansowe	
		liczba	%	liczba	%
Okres prowadzenia działalności	0-5 lat	5	16,13	5	16,13
	6-10 lat	10	32,26	11	35,48
	> 10 lat	9	29,03	10	32,26
Razem		24	77,42	26	83,87
Status OPP	tak	16	51,61	17	54,84
	nie	8	25,81	9	29,03
Razem		24	77,42	26	83,87

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci podkreślali, że raportowanie w ramach sprawozdania z działalności jest bardziej korzystne, ponieważ przedstawia działalność fundacji poprzez dokładne opisy przedsięwzięć. Sprawozdanie finansowe, zgodnie ze swoją istotą, przedstawia natomiast głównie wielkości liczbowe.

4. Zakończenie

Biorąc pod uwagę sposób funkcjonowania fundacji i prowadzenie działalności nie-nastawionej na osiągnięcie zysku, można sądzić, że dla tych podmiotów samo sprawozdanie finansowe nie jest wystarczające do przekazywania potencjalnym odbiorcom informacji o działalności jednostki. Sprawozdanie z działalności fundacji jest więc niezbędnym uzupełnieniem, które w połączeniu z raportowaniem finansowym niesie największy zakres informacji, włączając w to informacje o charakterze niepieniężnym.

Uzyskane wyniki badania potwierdzają, że w opinii respondentów sprawozdanie z działalności jest potrzebne, mimo dodatkowych nakładów związanych z koniecznością jego opracowania. Zwłaszcza podmioty posiadające status OPP mają świadomość

mość, że jest to jeden ze sposobów informowania otoczenia o podejmowanych inicjatywach, co pozwala na zachowanie transparentności ich działania. Większość badanych osób uznała nawet, że sprawozdanie z działalności lepiej oddaje specyfikę funkcjonowania fundacji, a także prezentuje większy zakres informacji niż sprawozdanie finansowe.

Ze względu na rosnące znaczenie w gospodarce organizacji *non profit*, w tym fundacji, należy kontynuować badania nad sprawozdawczością tych podmiotów. Warto rozważyć analizę i ocenę zakresu prezentowanych informacji zarówno z punktu widzenia użytkowników, jak i podmiotów przygotowujących sprawozdania.

Literatura

- GUS, 2015, *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, opracowanie sygnalne, Warszawa.
- GUS, 2016, *Sektor non profit w 2014 roku*, Studia i Analizy Statystyczne.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2013 r. w sprawie wzorów rocznego sprawozdania merytorycznego oraz rocznego uproszczonego sprawozdania merytorycznego z działalności organizacji pożytku publicznego, Dz.U., poz. 234 ze zm.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie ramowego zakresu sprawozdania z działalności fundacji, Dz.U. nr 50, poz. 529 ze zm., § 2.
- Trzpiola K., Lizewski S., 2016, *Wzory sprawozdań dla NGO z komentarzem*, Wydawnictwo Wiedza i Praktyka, Warszawa, s. 47.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, Dz.U. nr 21, poz. 97 ze zm., art. 12 ust. 2.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. nr 96, poz. 873 ze zm.
- Zieniuk P., 2016, *Sprawozdanie merytoryczne z działalności pożytku publicznego w świetle nowych regulacji prawnych*, [w:] Karmańska A. (red.), *Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.